

LIETUVIŲ MITOLOGINIAI VIETOVARDŽIAI: IŠ LEKSEMOS *LAUMĖ* KILĘ VIETŲ VARDAI

VITA GRYBAUSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

Straipsnio objektas – lietuvių mitologinių vietovardžių, susijusių su viena iš leksemų *laūmė*, *laumė*, tyrimas lingvistiniu aspektu.

Darbo tikslas – išsiaiškinti šių vietovardžių lokalizaciją, įvardijamus objektus ir iš jų spręsti, kurios Lietuvos vietos, kurie gamtos objektai galėjo būti siejami su mitinėmis būtybėmis *laumėmis*, kokius objektus tie vietovardžiai įvardija, koks jų pasiskirstymas Lietuvos teritorijoje (duomenis palyginti su Norberto Vėliaus teorija, pagal kurią, atskirų arealų mitologijos gerokai skiriasi viena nuo kitos), aptarti tokių vietovardžių darybą ir kilmę.

Tyrimo metodai – deskriptyvini (aprašomasis), statistinis, lyginamasis.

Žodžiai raktai: kalba (leksika), tikrinis vardas (onimas), vietovardis (toponimas), mitologinis vietovardis (mitonimas), mitologinė būtybė, *laumė*, bendrinis žodis, leksema, semantika, kilmė, objektas, lokalizacija, paplitimas, daryba (pirminiai toponimai, antriniai toponimai; vedinys, priesaga, galūnė; dūrinys, sandas, jungiamasis balsis; sudėtinis mitonimas, dėmuo, metaforinis vietovardis).

Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus vietovardžių, užrašytų iš gyvosios kalbos, kartotekoje yra nemažai vietos vardų, kurie galėtų būti kildinami iš vienos ar kitos mitinės būtybės pavadinimo. Jie sudarys atskirą, visus vienos rūšies elementus vienijančią onimų (tikrinių vardų) klasę. Lietuvių mitologiniai vietovardžiai bus kito klasifikacijos tipo, nes skiriant juos į atskirą klasę atsizvelgiama ne į įvardijamą objektą (visi iki šiol tyrinėti vietų vardai skirstytini į atskiras onimų klases pagal santykį su įvardijamuoju objektu), bet į semantinį aspektą. Tokie vietovardžiai (tiesa, tik nedidelė šių vietovardžių dalis) tyrinėti mitologų, archeologų¹, tačiau lietuvių onomastikos darbuose tai dar specialiai netirta tema, be to, nėra platesnės lietuvių mitologinių vietovardžių (arba mitonimų²) lingvistinės analizės. Darybinis minimų toponimų nagrinėjimas neįmanomas be mitologinio konteksto, todėl pasinaudojus mitologine ir kalbine medžiaga susidarys konkretesnis tokių vietovardžių vaizdas. Dabar plačiau apie toponimus, susijusius su pasirinktomis mitologinėmis leksemomis.

Laumės sakmėse turi kelis nevienodai paplitusius pavadinimus. Be įprastinio *laumė*, tautosakoje jos dar vadinamos *raganomis* (ypač rytų Lietuvoje), *deivėmis*, *laimėmis*, *morėmis*, dvigubu pavadinimu – *laumė ragana*. Taip pat šios mitinės būtybės vadinamos ir latvių kalboje, plg. latv. *lauma*, *ragana*, *dieviete*, *dieve*, *laimes dieve*, *lauma ragana*³. Tai liudija apie bendrą baltišką šios mitinės būtybės pavadinimų kilmę.

Straipsnyje bus nagrinėjami vietovardžiai, susiję su būdingiausiu mitinės būtybės pavadinimu, t. y. *laumė*⁴. Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus vietovardžių kartotekoje jų fiksuota daugiausia⁵.

1. *Laūmė*, *laumė* žodžio reikšmės ir etimologija

Vietovardžių kartotekoje užfiksuota apie 360 *laum-* šaknies vietovardžių. Jie gali būti iš bendrinio žodžio *laūmė* (2) arba *laumė* (4)⁶. „Lietuvių kalbos žodyne“ nurodomos devynios pagrindinės šio žodžio reikšmės⁷. Iš įvairių žodžio *laumė* reikšmių galima išskirti dvi mitologines: ‘1. mitologinė būtybė (tėvams sukeičianti vaikus, naktį slegianti miegantį, paslepianči siūlo galą ritėje, naktį velėjanti, audžianti, vaikus supanti ir pan.); 2. senųjų prūsų gimimo deivė’⁸. Galimos dar ir kitokios žodžio *laumė* reikšmės: ‘1. (perkeltinė) kas negražus, apsileidęs; 2. kas gauda kitus užrištomis akimis žaidžiant (lauminėjant); 3. vaivorykštė; 4. toks vestuvių šokis; 5. bot. skalsė (*Claviceps purpurea*); 6. bot. laumšluotė (*Viscum album*); 7. tokia naktinė peteliškė’⁹. Be šių pagrindinių reikšmių, esama žodžio *laumė* darinių įvairiems gamtos objektams ar reiškiniams pavadinti (pavyzdžiui, ypač daug augalų pavadinimų, su žodžiu *laumė* susiję ir keli gyvūnų pavadinimai, socialinės aplinkos daiktai ar reiškiniai¹⁰). Vadinasi, visoje Lietuvoje yra nemažai šio žodžio įvairių darinių, galbūt net kitokios semantikos bendrinių žodžių. Kaip jau minėta, gana daug fiksuota Lietuvos vardyne ir *laum-* šaknies vietų vardų. Ne visi jie bus mitologinės kilmės. Kadangi tuo pačiu žodžiu vadinama ir mitinė būtybė, ir realus gamtos objektas ar reiškinys, tai sunku nustatyti, kurie vietovardžiai yra iš mitologinės *laum-* šaknies, kurie iš kitokią reikšmę turinčio *laum-* šaknies žodžio. Tai turėtų lemti pačių vietovardžių semantika (reikšminiai ryšiai tarp gretinamų žodžių). Nemitologiniai *laum-* šaknies vietovardžiai gali būti kilę ne tik iš kitokią (ne mitologinę) reikšmę turinčio bendrinio žodžio, bet ir iš tikrinio, t. y. asmenvardžio ar kito vietovardžio¹¹. Tačiau formaliai žiūrint ir vienu, ir kitu atveju jie visi yra kilę iš pirminės *laumės* šaknies, turinčios pirminę reikšmę.

Atskirų autorių darbuose skiriasi žodžio *laumė* kilmės aiškinimas. Norbertas Vėlius rašo, kad žodžio *laumė* etimologiją bandė nustatyti daugelis žymių mokslininkų, tačiau galutinai ji tebėra neišaiškinta¹². Įtikinamą kilmės versiją pateikia Vytautas Mažiulis, kuris pastebi, kad balt. **lauma* ‘*laumė*’ yra specifiškai baltiškas darinys – iš subst. ide. dial. (balt.) **loudh-mā* ‘tam tikra mitologinė būtybė’, kuris kildintinas veikiausiai iš (subst.) **‘augimą skatinanti jėga’* < **‘augimas’*, t. y. laikytinas sufikso **-mā* vediniu iš verb. ide. **loudh-* / **leudh-* (**ludh-*) ‘augti, kilti’¹³.

Įvairiuose senuosiuose šaltiniuose¹⁴ ar tautosakoje gali skirtis mitinės būtybės *laumės* apibūdinimas, supratimas, tačiau neabejotinai pastebimas jos ryšys su tam tikrais gamtos objektais, ypač vandeniu¹⁵ (vandenvardžių gausa galėtų patvirtinti šios mitinės būtybės vardo archajiškumą, nes šis vietovardžių sluoksnis yra pats seniausias, išlaikęs daug nepakitusių vardų, apskritai kalbos fonetikos, leksikos, morfologijos, žodžių darybos, semantikos reiškinių).

Daug informacijos apie *laumes*, jų veikimo sferą pateikiama mitologų darbuose. „Mitologijos enciklopedijoje“ rašoma, kad *laumė* yra „lietuvių mitologijoje deivė, galimas dalykas, kadaise Perkūno sutuoktinė, nublokšta į žemę; tautosakoje savita folklorinė būtybė, moteris stambiomis krūtimis, dažniausiai pasirodanti vakare, naktį susijusi su vandeniu, ežerais, upėmis, turinti chtoniškų požymių“¹⁶. *Laumių* ryšį su vandeniu (ir kai kuriais kitais objektais) pabrėžia Marija Gimbutienė¹⁷, N. Vėlius¹⁸, kuris kalba apie jų kaip vandens dvasių traktavimą, nors pastebi šių mitinių būtybių sąsają su miškais, kalnais, akmenimis, ne tik vandenvardžiais. Vadinasi, *laumių* ryšys su tam tikrais gamtos objektais, ypač vandenvardžiais, turėtų aiškėti ir iš vietovardžiais įvardijamų objektų.

2. Vietovardžių lokalizacija, įvardijami objektai

Apžvelgus *laum-* šaknies vietovardžių įvairovę, galima matyti jų lokalizaciją, įvardijamus objektus.

2.1. Vietovardžių lokalizacija. Kalbami vietovardžiai yra netolygiai pasiskirstę po visą Lietuvos teritoriją. Iš viso fiksuota apie 360 *laum-* šaknies vietovardžių. Daugiau negu pusė, t. y. apie 190, šių vietovardžių – aiškūs mitologiniai (kitus būtų galima laikyti nemitologiniais, neaiškiais arba dvejopai interpretuotinais). Daugiausia mitonimų (tolesnį tyrimo objektą sudarys tik aiškūs mitologiniai vietų vardai, nuo jų bendro skaičiaus (190 vnt.) bus pateikiami skaičiai ir procentai) fiksuota Aukštaitijoje, t. y. apie 120 užrašytų vietovardžių (63 proc.) – rytų aukštaičių uteniškių, vakarų aukštaičių kauniškių, rytų aukštaičių širvintiškių tarmės arealuose. Kiek mažiau – pietų aukštaičių bei rytų aukštaičių panevėžiškių teritorijose. Po kelis atvejus fiksuota rytų aukštaičių anykštėnų, rytų aukštaičių vilniškių, vakarų aukštaičių šiauliškių tarmės arealuose. Žemaitijos teritorijoje užrašyta apie 70 vietovardžių (37 proc.). Daugiausia jų – šiaurės žemaičių telšiškių, kiek mažiau – šiaurės žemaičių kringiškių, pietų žemaičių varniškių tarmės arealuose. Tik keli atvejai fiksuoti pietų žemaičių raseiniškių ir vakarų žemaičių teritorijose.

Laum- leksemos vietovardžių pasiskirstymas neprieštarautų N. Vėliaus suskirstymo arealais teorijai, pagal kurią šių vietovardžių daugiausia fiksuota vidurio areale, kuris susijęs su žemės mitinėmis būtybėmis. Vietovardžių skaičius arealuose būtų toks: vakarų areale – apie 25 vienetus, vidurio – apie 95, rytų – apie 70¹⁹ (N. Vėliaus duomenimis, vakarų areale – 20 vienetus, vidurio – 73, rytų – 63²⁰).

2.2. Į v a r d i j a m i o b j e k t a i. Leksema *laumė* aptinkama įvairių žemės paviršiaus objektų varduose.

Daugiausia tai vandens telkinių arba geografinių objektų, susijusių su žemu drėgnu reljefu, vardai (apie 70, t. y. 37 proc.). Gausiausia ežerų, kiek mažiau upių, upelių užrašymų, pavyzdžiui: *Laumēlis* ež. Ob*; *Laumenà* ež. Sem; *Laūmenas* ež. JnšM; *Laūmės ēžeras* ež. Bbr; *Laūmežeris* ež. Brs, Plt; *Laumiakēlis* ež. Lkm; *Laumiakys* || *Pūtrinis* ež. Lkm; *Laūminas* ež. Sem; *Laūmių ēžeras* ež. Sd; *Laūmiaupelis* up. Vp; *Laumīnis* upl. Brs; *Laūmių upēlis* upl. Als; *Laūmupis* up. Sd, Šv; upl. Trk. Daug balų, pelkių, raistų, pavyzdžiui: *Laūmabalė* b. Saml; *Laūmakarklis* b. Rait; *Laūmės balà* b. Mrc, Plkl; *Laūmiabalė* b. Kn; *Laūmės pēlkė* plk. Vks; *Laūmės Pīevos*²¹ plk. Ll; *Laūmės Prūdas* plk. Vks; *Laūmežeris* liūn. Alvt; plk. Nj; *Laūmaraitis* rst. Dbk, Glv; *Laūmės Pēdà* rst. Lk; *Laūmežeris* rst. Aln; *Laūmiaraitis* rst. ŠlnL; *Laūmiašokis* || *Laūmiašokio raistas* rst. Pkn; *Laūminė*, *Laumīnė* rst. Vks ir kt. Po vieną kitą fiksuota akivarų, griovių, kūdrų, šaltinių vardų, pavyzdžiui: *Laumašalys* grv. Trs; *Laūmės griovys* grv. Kul; *Laūmės Pēdà* drp, šlt. Lk; *Laūmės pēlkės* drp. Alksd; *Laūmės šaltiniai* šlt. Štk; *Laūmės Upēlis* grv. Vp; *Laūmikio (Laūmekio) bedūgnė* || *Laūmikis* akv. Prn; *Laumytės kūdra* kdr. Š.

Nemažai fiksuota ariamų žemių, dirvų, laukų, pievų užrašymų (apie 40, t. y. 21 proc.). Dauguma jų – pievų vardai, pavyzdžiui: *Laūmė* pv. Lel, Stk; *Laumėpėdis* pv. Šš; *Laumėraistis* pv. ŠlnL; *Laūmės Pakáušis* pv. Plč; *Laūmės Pēdà* || *Laūmės Pėdos* pv. Lk; *Laūmės pīeva* pv. Štk; *Laūmės Šaltiniai* pv. Štk; *Laūmės Šlūota* pv. Plk; *Laūmežeris* pv. Vlkv; *Laūmiapėdžiai* || *Laūmiapėdis* pv. Zb; *Laūmių pīeva* pv. Lel; *Laūmių Raistėlis* pv. Mrk; *Laūmių Tākas* pv. Vrn ir kt. Kiek mažiau fiksuota ariamų žemių, dirvų, ganyklų, laukų vardų, pavyzdžiui: *Laūmė* ar. Lel; *Laūmabliūdis* l. Zb; *Laūmašuoelis* gn. Slk; *Laumėbliūdis* dr. Zb; *Laūmės dirvonas* dr. Kltn; *Laūmežeris* l. Pj; *Laūmiapėdžiai* || *Laūmiapėdis* dr. Zb; *Laūmių Raistėlis* drb. Ž. Mrk ir kiti.

Vardyno kartotekoje yra kalnų bei kalvų vardų (apie 30, t. y. 16 proc.), pavyzdžiui: *Laūmakalniai* kln. Btn; *Laūmė* klv. Kltn; *Laumėkalnis* kln. Jnp, Tt; klv. Pdv; *Laumėkalnis* || *Laūmėkalnis* kln. Kltn; *Laūmės kálnas* kln. Jnp, Kltn, Lk, Šd; *Laūmės Kvartukėlis* klnl. Lel, Pkln; *Laūmės Naštà* klnl., klv. Šln; *Laūmės Pakáušis* klnl., klv. Plč; *Laūmės Šlūota* klv. Plk; *Laumiākalnis* kln. Dbg; *Laūmių kálnas* kln. Iš, Pdv; *Laūmių Raistėlis* klnl. Mrk; *Laūmkalnis* klv. Kltn ir kiti.

Fiksuota akmenų vardų (apie 20, t. y. 10 proc.), pavyzdžiui: *Laūmė* ak. Al, Trgn; *Laūmės akmuo* ak. Grnk, Mžk, Ppl, Prč, Užp; *Laūmės kūlis* ak. Imb, Rdč; *Laūmės Pāpas* ak. Grz; *Laūmės Pēdà* ak. Plt; *Laūmės Pėdas* ak. Lel ir kiti.

Keletas miškų ir krūmų užrašymų (apie 10, t. y. 5 proc.), pavyzdžiui: *Laūmė* krm. Lel, Prv; *Laūmės Daūbos* mš. dalis Žr; *Laūmės miškas* mš. Ppl; *Laūmės Sankryža* mš. Mžk; *Laūmiašakis* mš. Vdšk; *Laūmmyžis* krm., mš. Paš.

Fiksuoti daubų, duobių užrašymai (5, t. y. 3 proc.), pavyzdžiui: *Laūmabliūdis* || *Laumiābliūdis* db. Zb; *Laūmės daubà* db. Žr; *Laumiāduobė* d. Vlž; *Laūmia-duobis* d. Lkm.

* Vietovardžių trumpinimai tokie kaip „Lietuvių kalbos žodyne“ ir „Lietuvių pavardžių žodyne“.

Tam tikroms, konkrečiau nenusakytoms, vietoms įvardyti fiksuoti keli atvejai, pavyzdžiui: *Laūmiašuoľis* vt. miške Zr; *Laūmių Skalbyklà* vt. miške Pin ir kt. Yra ir įvairių kitų pavienių objektų vardų (tam tikrų vietų vardų bei pavienių objektų vardų fiksuota apie 15, t. y. 8 proc.), pavyzdžiui: *Laūmkalnis* kp. Pdv; *Laūmės Pėčius* pkr. Šmnš; *Laūmės tãkas* tk. Mcč; *Laūmiakalnis* sk. Kvr; *Laumėnė* vandens malūnas Trš; *Laūmių Gãlas* vlks. Plt ir kiti.

Gana daug fiksuota *laum-* šaknies kaimų, viensėdžių vardų, tačiau dauguma jų – asmenvardinės kilmės, ir tik dėl vieno kito galima suabejoti, pamąstyti apie mitologinę šių vietovardžių kilmę, pavyzdžiui: *Laūmės* k. Barstýčiai (Skuodo r.), *Laumãlės* k. Žãlgiris (Kretingõs r.) (*laum-* šaknies pavardė tose vietose, t. y. apie Skuodã, Krẽtingã, nefiksuota); *Laūmė* vs. Jonavã²². Detalesnis neišskios kilmės vietovardžių kilmės nustatymas, tikslinimas galimas tik po šių vietovardžių tolesnio tyrimo.

Iš pateiktų toponimų matyti, kad didesnė vietos vardų, sietinų su *laume*, dalis – vandens telkiniai, pievos, kalnai. Panašius objektus įvardija ir latvių vietovardžiai, susiję su aptariama šaknimi, plg. latv. vv. *Laūmas-dĩkis*, *Laūmas-kalns*, *Laumas-valsks*, *Laūmes-purvs* ir t. t.²³ Šiek tiek mažiau akmenų, miškų vardų. Tai galėtų patvirtinti mitologų teiginius, kad *laumės* susijusios su žeme, realiais gamtos objektais, ypač vandenvardžiais, pievomis, kalnais, akmenimis. Šie konkrečių vietų gamtos objektai, matyt, ne be pagrindo buvo siejami su *laumės* vardu ir, galimas daiktas, yra mitinio pasaulėvaizdžio reliktai bei liudytojai.

3. Vietovardžių daryba

Vietovardžiai, būdami sudėtine leksikos dalimi, remiasi daugeliu bendrinių žodžių darybos dėsnų. Tik žodžių daryba gali padėti išsiaiškinti, iš ko žodis tiesiogiai išvestas, koks darybos formantas ir kokia jo atliekama funkcija, kaip pakinta derivato reikšmė. Vien semantiniai žodžių santykiai negali būti tokie patikimi, aprėpti visumos²⁴. Darybinė analizė gali duoti daug informacijos apie toponimus, padėti suvokti kiekvienos vietovardžių klasės specifiką. Šiuo atveju darybos duomenys padės tiriant vieną iš toponimų klasių, t. y. mitonimus, leis išsiaiškinti jiems būdingus darybos būdus, tipus, darybos priemonių visumą, išryškins vietovardžių kilmę, kartu taps ir etimologinės analizės pirmąją pakopa.

Darybos aspektu mitologiniai vietovardžiai bus klasifikuojami pagal Aleksandro Vanago pateiktą lietuvių hidronimų struktūrinę-gramatinę klasifikaciją²⁵, kuri gali būti pritaikyta kitiems lietuvių vardyno sluoksniams, pagal ją galima tyrinėti atskirų toponimų klasių (subklasių) darybą²⁶.

Laum- šaknies vietovardžių yra *pirminių* ir *antrinių*.

3.1. P i r m i n i a i t o p o n i m a i. Pirminiai *laum-* šaknies vietovardžiai yra tie, kurie visiškai nepasikeisdami kilo iš leksemos *laūmė*, *laumė* arba jos darinių vienaskaitos ar daugiskaitos lyčių. Jie neturi jokių formalių darybinių požymių, pavyzdžiui: *Laūmė* ak. Trgn; klv. Klt; krm., pv. Lel; vs. Jon; *Laumė* pv. Stk; *Laūmės* k. Brs; rst. Lel. Šių toponimų fiksuota apie 5 procentus.

3.2. Antriniai toponimai, jų klasifikacija. Tai koku nors būdu sudaryti dariniai²⁷. Pagal susidarymo būdus jie dalijami į: vedinius, sudurtinius (dūrinčius), sudėtinius. Antrinių toponimų fiksuota apie 95 procentus.

3.2.1. Vediniai. Vieną pamatinį žodį ir vieną darybos formantą turintys mitonimai vadinami vediniais. Pagal darybos afiksus jie šiame darbe skirstomi į *galūnių* ir *priesagų* vedinius²⁸.

1. Galūnių vediniai. Užfiksuotas vienas galūnės *-is* vedinys²⁹: *Laūm-is* ež. Plt: *laūm-é*.

2. Priesagų vediniai. Priesaginių mitonimų nėra daug, iš viso fiksuota apie 10 procentų. Jie sudaromi su itin populiariomis lietuvių kalbos priesagomis. Būdingiausi priesagų vediniai pateikiami pagal priesagų abėcėlę:

-alė: *Laum-ālė* pv. Šll; *-alės*: *Laum-ālės* k. Žlg³⁰;

-eliai: *Laum-ēliai* mš. SmlB;

-elis: *Laum-ēlis* ež. Ob (mažybinės reikšmės priesagos atsiradimą konkrečiu atveju lėmė objekto mažumas)³¹;

-ena: *Laum-enà* ež. Sem; *-enas*: *Laūm-enas* ež. Pbrd;

-estas: *Laūm-estas* ež. Mnd;

-inas: *Laūm-inas* ež. Pns, Sem;

-inė: *Laum-inė* krm., plk., rst. Vks;

-inis: *Laum-inis* upl. Brs;

-ytė: *Laum-ýtė* d., kdr. Š³².

3.2.2. Sudurtiniai mitonimai. Sudurtiniais, arba dūriniais, vadina mi vietovardžiai, sudaryti dviejų žodžių sandūros būdu: *Laūm-a-raistis*: *laūmė, raistas*; *Laūm-ežeris*: *laūmė, ežeras* ir t. t. Juos galima nagrinėti keliais aspektais: vertinti sandus pagal kalbos dalis, pagal jų sudūrimo būdus bei jungiamuosius balsius ir pan. Visi kalbami sudurtiniai vietovardžiai yra dariniai iš dviejų daiktavardžių. Pirmasis sandas yra iš *laum-* šaknies žodžio, o antrasis – iš kokio nors kito bendrinio daiktavardžio. Jie gali būti *su jungiamuoju* ir *be jungiamujo balsio*, *su pakitusiu* ir *su nepakitusiu antruoju sandu*³³. Iš viso tokių vietovardžių užfiksuota apie 35 procentus.

1. Dūriniai be jungiamųjų baltų: *Laūm-ežeris* ež. Alvt, Brs, Plt; l. Pj; liūn. Alvt; plk. Nj; pv. Vlkv; rst. Aln: *laūmė, ežeras*; *Laūm-kalnis* kln. Skm; klv. Kltn, Pdv; kp. Pdv: *laūmė, kálnas*; *Laūm-pienė* pv. Alvt: *laūmė, piēnė* ‘graizažiedžių šeimos augalas (*Sonchus*); piktsašė kiaulpienė (*Taraxacum officinale*)³⁴; *Laūm-upelis* upl. Upn: *laūmė, upėlis*; *Laūm-upis* up. Sd, Šv; upl. Trk: *laūmė, ùpė* ir kiti³⁵.

2. Dūriniai su jungiamaisiais balsiais:

su balsiu *-a-* (su šiuo balsiu fiksuota daugiausia dūrinčių): *Laūm-a-balė* b. Saml: *laūmė, balà*; *Laūm-a-bliūdis* d., l. Zb: *laūmė, sl. bliūdas* ‘dubuo’; *Laūm-a-kalniai* kln. Eig: *laūmė, kálnas*; *Laūm-a-karklis* b. Rait: *laūmė, karėklas* ‘gluosnių šeimos medis ar krūmas’; *Laūm-a-raistis* pv., rst., vt. Dbk; *Laum-a-šalys* grv. Trs: *laūmė, šalīs* ‘pakraštytis, tolimesnė gyvenamoji vieta’; *Laūm-a-šuoelis* gn. Slk: *laūmė, šuoelis* ‘liuoktelėjimas, stryktelėjimas’; *Laum-(i)ā-balė* b. Tz: *laūmė, balà*; *Laum-(i)ā-duobė* d. Vlž; *Laum-(i)ā-duobis* d. Lkm: *laūmė, duobė* ‘iškasta ar šiaip įdubusi vieta žemėje’; *Laūm-(i)a-pėdis* || *Laūm-(i)a-pėdžiai* dr., pv. Zb: *laūmė, pėdà* ‘apatinė

kojos dalis, letena'; *Laūm-(i)a-pievė* pv. Ldvn: *laūmė, piėva*; *Laūm-(i)a-šokis* || *Laūmiašokio raīstas* rst. Pkn: *laūmė, šōkis* 'tam tikro tempo ir formos judesiai, atliekami pagal muzikos taktą; šuolio darymas, šuolis' ir kiti.

su jungiamuoju balsiu *-ė-*: *Laum-ė-bliūdis* dr. Zb: *laūmė*, sl. *bliūdas* 'dubuo'; *Laum-ė-kalnis* kln. Jnp, Tt; klv. Pdv: *laūmė, kálnas*; *Laūm-ė-kalnis* kln. Kltn: *laūmė, kálnas*; *Laum-ė-pėdis* pv. Šš: *laūmė, pėdà* 'apatinė kojos dalis, letena'; *Laum-ė-raīstis* pv. ŠlnL: *laūmė, raīstas* ir kiti.

Pastebėta, kad kaip ir bendrinėje leksikoje, jungiantis dviem žodžiams į vieną, keičiasi antruoju sandu einančio žodžio galūnė (istoriškai – kamiengalis). Apie tokius dūrinčius, kai sudarant vietų vardus sandūros būdu pakinta ir kamiengalis, arba galūnė, galima kalbėti ir kaip apie tam tikrus mišrios darybos (drauge galūnės) darinius³⁶.

Sudurtinių vietovardžių, turinčių galūnę *-is(ys)*, antruoju sandu gali eiti *-(i)as*, *-(i)a*, *-is* galūnės daiktavardžiai:

1. galūnės *-(i)as*: *Laūm-a-bliūdis* d., l. Zb; *Laūm-a-karklis* b. Rait; *Laūm-a-raīstis* pv., rst., vt. Dbk; rst. Glv; *Laūm-ežeris* ež. Alvt, Brs, Plt; l. Pj; liūn. Alvt; plk. Nj; pv. Vlkv; rst. Aln; *Laum-ė-bliūdis* dr. Zb; *Laum-ė-kalnis* kln. Jnp, Tt; klv. Pdv; *Laum-ė-raīstis* pv. ŠlnL; *Laūm-(i)a-kalnis* kln. Dbg, Moc; sk. Kvr; *Laūm-(i)a-raīstis* rst. Pbs, ŠlnL; *Laūm-kalnis* kln. Skm; klv. Kltn, Pdv; kp. Pdv.

2. galūnės *-(i)a*: *Laum-ė-pėdis* pv. Šš.

3. galūnės balsis nepakitęs: *Laūm-a-šuolis* gn. Slk; *Laūm-(i)a-šokis* || *Laūmiašokio raīstas* rst. Pkn; *Laūm-(i)a-šuolis* vt. miške Zr; *Laūm-(i)a-upelis* up. Vp; *Laūm-upelis* upl. Upn.

Sudurtinių vietovardžių, turinčių galūnę *-ė*, antruoju sandu gali eiti *-a* galūnės arba nepakitusios galūnės daiktavardžiai:

1. galūnės *-a*: *Laūm-a-balė* b. Kn, Saml, Sug, Tz; *Laūm-(i)a-pievė* pv. Ldvn.

2. galūnės balsis nepakitęs: *Laum-(i)ā-duobė* d. Vlž; *Laūm-pienė* pv. Alvt.

3.2.3. **S u d ė t i n i a i m i t o n i m a i**. Iš dviejų ar daugiau savarankiškų žodžių, sudarančių vieną sintaksinį junginį, atliekantį vietovardžio funkcijas, sudaryti mitonimai vadinami sudėtiniais mitonimais. Paprastai tai *kilmininkiniai* (*genityviniai*) vietų vardai, nes pirmasis jų narys yra kilmininko linksnio. Iš viso jų fiksuota apie 50 procentų.

Antrasis kilmininkinių vietovardžių žodis dažniausiai yra daiktavardinis ir reiškia tą gamtos objektą (akmenį, balą, ežerą, kalną, mišką, pievą ir kt.), kurį pirmasis atskiria nuo kitų gamtos objektų. Tokių mitonimų yra daugiausia, t. y. apie 56 procentus visų sudėtinųjų kilmininkinių mitonimų, pavyzdžiui: *Laūmės akmuō* ak. Grnk, Krt, Mžk, Pkšt, Ppl, Prč, Pšln, Skd, Užp; *Laūmės balà* b. Mrc, Pkln, Plkl; *Laūmės Balà* pv. Mrc; *Laūmės daubà* db. Mdng, Pj, Zr; *Laūmės ežeras* ež. Bbr; *Laūmės griovys* grv. Kul; *Laūmės kálnas* kln. Kltn, Lk, Sd; *Laūmės kūlis* ak. Imb, Rdč; *Laūmės Kvartukėlis* ar. ž., dr. Pkln; klnl. Lel, Pkln; *Laūmės miškas* mš. Ppl; *Laūmės Naštà* klnl., klv. Šln; *Laūmės Pakáušis* klnl., klv., pv. Plč; *Laūmės Pėčius* pkr. Šmnš; *Laūmės pėlkės* drp. Alksd; *Laūmės Pėdà* ak. Plt; *Laūmės Pėdas* ak. Lel; *Laūmės Pėdos* pv. Lk, Zb; *Laūmės Pėvos* plk. Ll; *Laūmės Pirtis* klnl. Vks; *Laūmės Prūdas* plk. Vks; *Laumės revas* rv. Jon; *Laūmės Šaltiniai* pv. Štk; *Laūmės*

šaltiniai šlt. Štk; *Laumės Šlúota* klv., pv. Plk; *Laūmės tãkas* tk. Mcč; *Laūmės Upēlis* grv. Vp; *Laūmių akmuõ* ak. Mžk; *Laūmių balà* || *Laūmių balēlė* b. Sug; *Laūmių daubà* db. Als; *Laūmių ēžeras* ež. Sd; *Laūmių Gãlas* vlks. Plt; *Laūmių kãlnas* kln. Iš, Pdv; *Laūmių pīeva* pv. Lel; *Laūmių Raistēlis* drb. ž., klnl., pv. Mrk; *Laumių Skalbykla* vt. miške Pin; *Laūmių Tãkas* pv. Vrn; *Laūmių upēlis* upl. Als ir kiti.

Pagal antrąjį komponentą kilmininkinius vietovardžius galima skirti į semantinę grupę, kurią sudarys vadinamieji *metaforiniai* vietovardžiai³⁷. Dalis sudėtinių mitologinių vietų vardų vadintini metaforiniais, nes jų antrasis dėmuo – perkeltine reikšme vartojamas apeliatyvo vardininkas. Tokių vietovardžių antrasis dėmuo dažniausiai yra atsitiktinis, su geografiniu nomenklatūriniu terminu nesusijęs, bendrinis žodis. Sudėtinių metaforinių mitonimų fiksuota kiek mažiau negu kitų sudėtinių mitonimų, t. y. apie 44 proc. visų sudėtinių kilmininkinių mitonimų. Nors kitų vietovardžių klasių tyrimo rezultatai rodo, kad metaforiniai sudėtiniai toponimai darybiškai neproduktyvus vietovardžių sluoksnius, tačiau to negalima pasakyti apie sudėtinius mitonimus – jų yra tik dešimtimi vienetų mažiau negu kitų sudėtinių kilmininkinių mitonimų.

Antruoju kalbamų vietovardžių komponentu eina:

1. Apeliatyvai *naštà*, *pakáušis*, sl. *pēčius*, *pēdà*, *pirtis*, *skalbyklà*, *šlúota* ir kt., pavyzdžiui: *Laūmės Naštà* klnl., klv. Šln; *Laūmės Pakáušis* klnl., klv., pv. Plč; *Laūmės Pēčius* pkr. Šmnš; *Laūmės Pēdà* ak. Plt; drp., rst., šlt. Lk; *Laūmės Pėdas* ak. Lel; *Laūmės Pėdos* pv. Lk, Zb; *Laūmės Pirtis* klnl. Vks; *Laumių Skalbykla* vt. miške Pin; *Laumės Šlúota* klv., pv. Plk ir kiti.

2. Fiziografiniai terminai (vartojami ne topografinė, bet jau perkeltine reikšme) *balà*, *daubà*, *pīeva*, sl. *prūdas*, *raistēlis*, *šaltinis*, *tãkas*, *upēlis* ir kt., pavyzdžiui: *Laūmės Balà* pv. Mrc; *Laūmės Daūbos* mš. dalis Žr; *Laūmės Pīevos* plk. Ll; *Laūmės Prūdas* plk. Vks; *Laūmės Šaltiniai* pv. Štk; *Laūmių Raistēlis* drb. ž., klnl. pv. Mrk; *Laūmių Tãkas* pv. Vrn; *Laūmės Upēlis* grv. Vp ir kiti.

4. Kitų sinonimais vadintinių leksemų vietovardžiai

Kažin ar tikslinga būtų kalbėti apie *laumės* sinonimais, pavyzdžiui, *laimė*, *deivė*, *ragana*, įvardytus vietovardžius, žinant, kad net sakmėse kiti *laumių* pavadinimai nėra populiarūs, pasitaikantys tik retkarčiais. Tiek *ragana*, tiek *laimė*, tiek *deivė* ar *morė* gali būti skirtingos būtybės, liaudies tradicijoje painiojamos su *laumėmis*. Tačiau būtų tiksliau visų kitų leksemų vietovardžius nagrinėti atskirai ir formaliu požiūriu (siejant tik su tam tikromis konkrečiomis leksemomis). Tad kiti artimos reikšmės leksemų vietovardžiai sudarys kitą tyrimo objektą ir šiame straipsnyje nebus plačiau aptariami.

5. Apibendrinamosios išvados

Tautosakoje *laumės* dar vadinamos *raganomis*, *deivėmis*, *laimėmis*, *morėmis*, dvigubu pavadinimu – *laumė ragana*. Taip pat šios mitinės būtybės vadinamos ir latvių kalboje. Vietovardžių kartotekoje fiksuota toponimų, susijusių su aptaria-

momis mitologinėmis leksemomis (nerasta tik su mitine būtybe *more* susijusių vietovardžių).

5.1. *Laūmė, laumė* – būdingiausias visoje Lietuvoje paplitęs mitinės būtybės pavadinimas; iš 190 *laum-* šaknies mitonimų paplitimo ir lingvistinės analizės matyti:

5.1.2. Daugiausia *laum-* šaknies toponimų fiksuota Aukštaitijoje. Gausiausia jų – apie 120, t. y. apie 63 proc., fiksuota rytų aukštaičių uteniškių, vakarų aukštaičių kauniškių ir rytų aukštaičių širvintiškių tarmės arealuose. Žemaitijos teritorijoje šių vietovardžių užrašyta apie 70, t. y. apie 37 proc. Dauguma jų – šiaurės žemaičių telšiškių tarmės areale.

5.1.3. Vietovardžių, susijusių su *laume*, pasiskirstymas neprieštarautų N. Vėliaus suskirstymo arealais teorijai, pagal kurią su *laume* susijusių vietovardžių daugiausia fiksuota vidurio areale, kuris susijęs su žemės mitinėmis būtybėmis.

5.1.4. Iš pateiktų toponimų matyti, kad didesnė vietos vardų, sietinų su *laume*, dalis – vandens telkiniai, pievos, kalnai (panašius objektus įvardija ir latvių vietovardžiai, susiję su aptariama šaknimi). Šiek tiek mažiau akmenų, miškų vardų. Tai patvirtintą teoriją, kad *laumės* susijusios su žeme, realiais gamtos objektais.

5.1.5. Iš šios leksemos vietovardžių darybinės analizės aiškėja tam tikros tendencijos; mitonimų atsiradimo būdai yra tokie: nederivacinis, sudūrimo ir sudėjimo.

5.1.5.1. Derivacinis darybos būdas yra daug produktyvesnis (apie 180, arba 95 proc., vietovardžių) už nederivacinį (apie 10, arba 5 proc., vietovardžių).

5.1.5.2. Darbe fiksuota apie 20 (10 proc.) *laum-* šaknies vedinių, iš kurių tik vienas – galūnės *-is* vedinys, visi kiti – priesagų vediniai. Mitonimų darybai pavartotos aštuonios priesagos.

5.1.5.3. Sudurtiniai mitonimai – antras pagal produktyvumą (po sudėtinių mitonimų) *laum-* šaknies vietovardžių darybos būdas. Jų yra apie 70 (35 proc.). Visi šie toponimai yra dariniai iš dviejų daiktavardžių. Daugiausia sudurtinių mitonimų yra su jungiamuoju balsiu, kiek mažiau – be jungiamojo baltinio. Dauguma vietovardžių yra su pakitusia antrojo sando galūne. Sandų jungimosi būdai nesiskiria nuo bendrinių žodžių ar kitų toponimų klasių dūrinių jungimo būdų, o kintant antrojo sando galūnei, veikia tie patys, kaip ir bendrinėje leksikoje, paradigmizacijos procesai.

5.1.5.4. Sudėtiniai mitonimai – produktyviausias *laum-* šaknies darybos būdas. Jų fiksuota apie 90 (50 proc.). Visi jie yra kilmininkiniai. Dalis – metaforiniai.

5.1.6. Lyginant tirtus mitonimus su kitų vietovardžių klasių darybos tipais (ypač priesaginės darybos vediniais, kurie yra labiausiai ištirtas kitų toponimų klasių darybos būdas), matyti, kad kiti toponimai – hidronimai, oikonimai, helonimai, oronimai – pralenkia juos priesaginės darybos gausumu ir įvairumu. Tai visų pirma rodo, kad kitų vietovardžių daryba yra archajiškesnė už tirtos leksemos mitonimų darybą (sufiksacija yra vienas iš archajiškiausių lietuvių vietovardžių darybos būdų).

5.1.7. Tolesnės darybinės analizės metu išryškėję mitologinių vietovardžių dėsningumai leis apibrėžti mitonimų klasės vietą visos lietuvių toponimijos sistemoje ir atskleis jų darybos specifiką.

¹ *Norbertas Vėlius*. Senovės baltų pasaulėžiūra. Vilnius, 1983, p. 170–176; *Nijolė Laurinkienė*. Senovės lietuvių dievas Perkūnas: kalboje, tautosakoje, istoriniuose šaltiniuose. Vilnius, 1996, p. 33–45; *Vykintas Vaitkevičius*. Alkai: Baltų šventviečių studija. Vilnius, 2003 ir kt.

² Remiantis gyvuojančia tradicija (lietuvių toponimikų darbuose jau vartojama terminija) ir slavų, toliau pažengusių terminų kūrimo srityje, patirtimi mitologiniai vietovardžiai darbe dar bus vadinami mitonimais, plg. rus. *мифоним* (žr.: *Н. В. Подольская*. Словарь русской ономастической терминологии. Москва, 1978, p. 87).

³ *Jonas Balkevičius, Jonas Kabelka*. Latvių–lietuvių kalbų žodynas. Vilnius, 1977; *A. Buoja-tė, V. Subatniekas*. Lietuvių–latvių kalbų žodynas. Ryga, 1964.

⁴ „Sakmės, kuriose laumės vadinamos šiuo vardu, sudaro apie 75 procentus visų sakmių apie laumes. Šis pavadinimas žinomas visose Lietuvos etnografinėse srityse. Jo populiarumą rodo daugelis šios šaknies žodžių ir junginių, vartojamų įvairiems gamtos objektams pažymėti“ (žr.: *N. Vėlius*. Mitinės lietuvių sakmių būtybės. Vilnius, 1977, p. 89–91).

⁵ Vadinas, ir vietovardžių gausa patvirtina šios mitinės būtybės pavadinimo populiarumą.

⁶ Galimi dvejetainiai žodžio *laumė* kirčiavimo variantai. Tos pačios reikšmės žodžiai kirčiuojami dviem kirčiuotėmis (antrąja ir ketvirtąja). Kirčiavimas *laūmė* (2) užrašytas apie Dusetas, Ramygalą, Šates, Rietavą, o kirčiavimas *laumė* (4) fiksuotas apie Griškabūdį, Virbalį, Skriaudžius, t. y. vakarų Lietuvoje.

⁷ Lietuvių kalbos žodynas, t. VII. Vilnius, 1966, p. 190.

⁸ Ten pat. Pirmąją žodžio reikšmę paliudija tokie minėtame žodyne nurodyti pirminiai šaltiniai, iš jų surinkti vartojimo pavyzdžiai (raštai, tautosaka, liaudies šnekamoji kalba): *Simonas Daukantas*, raštai; *Литовский словарь А. Юшкевича с толкованиемъ словъ на русскомъ и польскомъ языкахъ*, т. I–III. Петроградъ, 1897, 1904, 1922; *Wörterbuch der Littauischen Sprache von G. H. F. Nesselmann*. Königsberg, 1851; *M. Valančius*. Patarlės Zemajcziu. Tilžėje, 1867, p. 9; *V. Krėvė-Mickevičius*. Patarlės ir priežodžiai, d. I–II. Kaunas, 1934, 1935; Lietuvių patarlės ir priežodžiai, d. III. Kaunas, 1937. IV dalis leidinyje „Darbai ir dienos“, t. VII. Kaunas, 1938; *Vincas Krėvė-Mickevičius*, raštai; *Salomėja Nėris*, raštai; Patarlės ir priežodžiai. Vilnius, 1958, p. 284; Lietuvių tautosakos rankraštynas (Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto rankraštiniai tautosakos rinkiniai); Lietuvių liaudies šnekamoji kalba (Lietuvių kalbos instituto Žodyno kartoteka). Antroji mitologinė reikšmė paliudyta šaltinyje: *Lexikon Germanico-Lithvanicum et Lithvanico-Germanicum, darinnen <...> von Jacobo Brodowski, Praeceptore Trem-pensi [XVIII a. pradžios (1713–1744 m.) rankraštis, du tomai]*.

⁹ Ten pat.

¹⁰ Ten pat, p. 189–192.

¹¹ Pavyzdžiui, „Lietuvių pavardžių žodyne“ nurodytos pavardės *Laūmakis* (fiksuota apie Kauną, Radviliškį, Stačiūnus, Šiaulius), *Laumė* (fiksuota apie Biržus, Papių, Vabalinką), *Lau-melis* (fiksuota apie Kauną), *Laumėnis* (fiksuota apie Jiezną), *Laumis* (fiksuota apie Šėtą) (žr.: Lietuvių pavardžių žodynas, t. II. Vilnius, 1989, p. 33). Tose vietose, kur fiksuotos minėtos pavardės, esantys kaimų, viensėdžių vardai greičiausiai bus asmenvardinės (nebe mitologinės) kilmės. Įvairūs kiti *laūm-* šaknies vietovardžiai gali būti kilę ir iš hidronimų. Šiuos hidronimus A. Vanagas (žr.: *Aleksandras Vanagas*. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas. Vilnius, 1981, p. 150) kildina iš mitologinės būtybės – *laumės*. Kiti vietų vardai gali būti atsiradę ne tiesiogiai iš mitinės būtybės pavadinimo, o iš ežero ar upės vardo. Todėl nubrėžti ribą tarp mitologinio vietovardžio ir kitokia reikšmę turinčio žodžio gana nelengva, o kai kuriais atvejais net neįmanoma.

¹² *N. Vėlius*. Mitinės lietuvių sakmių būtybės, p. 91–92.

¹³ *Vytautas Mažiulis*. Prūsų kalbos etimologinis žodynas, t. 3. Vilnius, 1996, p. 51–52.

¹⁴ Senuosiuose šaltiniuose apibūdinamos kaip vandens dvasios, undinės (M. Pretorijus, XVII a.), vėliau – kaip gimimo (J. Brodovskis, XVIII a.), žemės deivės (P. Ruigys, G. Ostermejeris, K. Milkus). XIX a. pateikiama nemažai abejotino autentiškumo dalykų.

¹⁵ Jau kai kuriuose senuosiuose šaltiniuose *laumės* įsivaizduojamos kaip vandens dvasios. Tokiam jų supratimui neprieštarauja ir gausūs tautosakos pavyzdžiai. Svarbių duomenų apie *laumes* galima rasti lietuvių liaudies mitologinėse sakmėse. Jose užfiksuoti visoje Lietuvoje paplitę tikėjimai, kad *laumės* pasirodančios ar skalbiančios prie vandens; mėgstama pasakoti, kaip žmogus pamato beskalbiančias dvasias, o kartais girdi tik skalbimo garsus (žr.: Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštynas).

¹⁶ Mitologijos enciklopedija, t. 2. Vilnius, 1999, p. 283.

¹⁷ „...*laumės* susijusios su vandens sfera, gyvena prie vandens telkinių ir akmenų; iš ten jų magiškoji galia“ (žr.: *Marija Gimbutienė*. Baltai priešistoriniais laikais. Vilnius, 1985, p. 160).

¹⁸ „...*laumės* dažniau pasirodo prie vandens, o ne miškuose. Didesnė vietovardžių, sietinių su *laume*, dalis yra vandenvardžiai. <...> Viena iš svarbiausių *laumių* funkcijų – skalbimas – yra neatsiejama nuo vandens“ (žr.: *N. Vėlius*. Mitinės lietuvių sakmių būtybės, p. 155).

¹⁹ Duomenys gali šiek tiek skirtis dėl disponavimo gausnes toponimine medžiaga (Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje sukaupti dideli vietovardžių fondai, toponimams tirti reikalinga literatūra), platesnio vietovardžių, asmenvardžių konteksto, dėl skirtingų tyrimo metodų, darybinės analizės duomenų, kurie padeda nustatyti vietovardžio kilmę.

²⁰ *N. Vėlius*. Senovės baltų pasaulėžiūra, p. 172.

²¹ Taip tekste pateikiami sudėtiniai metaforiniai mitonimai (apie juos žr. skyriuje 3.2.3.).

²² Tai neoficialus viensėdžio vardas, tad manoma, jog greičiausiai jis bus mitoniminės kilmės.

²³ *J. Endzelīns*. Latvijas PSR vietvārdi. Rīga, 1961, p. 273.

²⁴ Žr.: *Vincas Urbutis*. Žodžių darybos teorija. Vilnius, 1978, p. 68.

²⁵ *Aleksandras Vanagas*. Lietuvos TSR hidronimų daryba. Vilnius, 1970, p. 25.

²⁶ Pritaikius tą pačią hidronimų darybos analizei sudarytą struktūrinę-gramatinę klasifikaciją yra aptarta dalies oronimų daryba (*A. П. Ванасас*. Структурно-словообразовательный анализ названий гор Литвы. – Lietuvos TSR mokslų akademijos darbai, A. serija, t. 3(44). Vilnius, 1973, p. 209–219), tyrinėti atskiri darybos tipai – priesaginės darybos gyvenamųjų vietų vardai (*Marija Razmukaitė*. Lietuvos priesaginiai oikonimai [Daktaro disertacija]. Vilnius, 1998), priesaginiai pelkėtų vietų vardai (*Laimutis Bilkis*. Lietuvių priesaginės darybos helonimai [Daktaro disertacija]. Vilnius, 1998).

²⁷ Plačiau apie juos žr.: *V. Urbutis*. Min. veik., p. 283.

²⁸ Lietuvos vardyne, įvairiuose vietovardžių sluoksniuose, fiksuojami galūnių, priesagų ir priešdėlių vediniai. Štame darbe apžvelgiami galūnių ir priesagų vediniai; mitonimų sluoksnyje priešdėlių vediniai gali būti retas reiškinys, turint omenyje mitinės būtybės pavadinimo semantinį lauką.

²⁹ Tai nedarus ne tik mitonimų, bet ir apskritai toponimų darybos būdas.

³⁰ Šios priesagos vediniai pagal darybos reikšmę yra deminutyvai, būdingi Žemaitijos regionui.

³¹ Šios priesagos vediniai darybos reikšmės požiūriu yra deminutyvai. Apie šio ir toliau pateiktų ežerų vardų darybą dar žr.: *A. Vanagas*. Lietuvos TSR hidronimų daryba, p. 117, 131–132, 155.

³² Šios priesagos vedinys pamatinio žodžio atžvilgiu reiškia deminutyvą.

³³ Sudarant vietų vardus sandūros būdu paprastai pakinta ir kamiengalis, arba galūnė.

³⁴ Dėl bendrinių žodžių ir jų reikšmių aiškinimų žr.: Lietuvių kalbos žodynas, t. I–XX. Vilnius, 1968–2002.

³⁵ Dėl hidronimų *Laūmežeris*, *Laūmupis* dar žr.: *A. Vanagas*. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas, p. 184.

³⁶ Apie juos plačiau žr.: *V. Urbutis*. Min. veik., p. 290.

³⁷ Dėl sudėtinių kilmininkinių (kartu ir metaforinių) vietovardžių dar žr.: *Bronys Savukynas*. Kilmininkiniai lietuvių vietovardžiai. – Lietuvių kalbotyros klausimai, t. 6. Vilnius, 1963, p. 235–241.

Gauta 2004 07 26